

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Quid & quotuplex sit voluntarium, & an non solum in hominibus, sed etiam in brutis reperiatur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

TRACTATUS SECVNDVS DE ACTIBVS HVMANIS.

EX PEDITO tractatu de beatitudine, incipit D. Thomas agere de actibus humanis; quippe qui sunt potissima media, quibus hæc beatitudo acquiritur, & ut ait D. Bernardus ad cleric. cap. 15. *semina aternitatis*: sicut enim arbor & fructus virtualiter continentur in semine, ita & vita æterna in bonis operibus: unde Apostolus 2. ad Corinthios 9. *Qui parçè seminat. parçè & metet; & qui seminat in benedictionibus. de benedictionibus & metet.* Sed quia prima & generalis conditio actuum humanorum est, ut à voluntate procedant, unde voluntarij nominantur; ideò priusquam de ipsis actibus humanis in particulari, eorumque principiis S. Doctor disserat, agit qu. 6. de voluntario, & involuntario. Sit ergo

DISPV TATIO I.

De voluntario & involuntario.

Ad questionem 6. D. Thoma.

CVM eadem sit contrariorum doctrina, in hac disputatione primò agemus de voluntario, secundò de involuntario, terciò de mixto ex utroque.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid & quotuplex sit voluntarium, & an non solum in hominibus, sed etiam in brutis reperiatur?

DICO primò: Voluntarium est id quod procedit à principio intrinseco, cum cognitione finis. Ita communiter Theologi cum D. Thoma hinc art. 1. post Aristotelem, Gregorium Nisenum, & Damascenum, quos S. Doctor ibidem refert.

Explicatur hæc definitio: Voluntarium dicitur actio procedens à principio intrinseco, ut distinguatur à motu violento, qui est à principio extrinseco, ut dicitur 2. physic. Additur cum cognitione finis, ut distinguatur à motu naturali, cum quo convenit in prioribus particulis, quæ proinde habent locum generis: nutritio enim plantarum, motus gravium & levium in proprium centrum, & similes motus, verè procedunt à principio intrinseco, nempe ab anima vegetativa, & à gravitate vel levitate, sed non cum cognitione, & ideò non sunt voluntarij; sicut nec illi actus intellectus, qui sic procedunt volitionem, ut ab illa non imperentur, quia non supponunt cognitionem ut sui cau-

fam, sed potius sunt ipsa cognitio: unde Verbi generatio in Divinis, scientia simplicis intelligentiæ, & alia attributa, vel actus qui voluntatem præcedunt, & ab ea non imperantur, non possunt dici voluntarij, nisi improprie & concomitanter. Ex quo intelliges, rationem voluntarij solum proprie convenire actibus voluntariis elicitis, vel imperatis, saltem loquendo de voluntario perfecto; imperfectum enim, ut infra dicemus, in actibus appetitus sensitivi reperitur.

Confirmatur: Cum voluntarium opponatur involuntario, definitio voluntarij debet excludere omnes causas & conditiones concurrentes ad involuntarium: Sed ad involuntarium duæ præcipuè causæ seu conditiones concurrunt, scilicet violentia & ignorantia: Ergo definitio voluntarij debet ambas excludere: constat autem ex dictis, quòd esse ab intrinseco excludit violentiam; hæc enim inferitur à principio extrinseco, cum sit contra inclinationem subjecti: esse autem cum cognitione finis, excludit ignorantiam, ut patet: Ergo hæc definitio voluntarij legitima est.

Advertendum tamen cum Curiele hic art. 3. dubio unico, quòd cum D. Thomas dicit voluntarium esse id quod est à principio intrinseco cum cognitione finis, nomine finis non solum intelligit veram causam finalem, sed etiam terminum vel objectum actus voluntatis, quando ille non habet finem cuius gratia fiat, ut contingit in amore essentiali quòd Deus se diligit, & in amore notionali quòd producit Spiritus Sanctus, vel etiam in actu delectationis & quietis de fine jam adepti, qui fruius appellatur; ille enim, in mea sententia, non est proprie propter finem, nec finis effectus. De quo supra tractatu præcedenti disp. 1. art. 2. s. 2.

Dico secundò: Voluntarium esse duplex, unum perfectum, & aliud imperfectum: primumque reperiri in sola natura intellectuali; secundum verò non solum in hominibus, sed etiam in brutis locum habere. Ita D. Thomas hic art. 2. ubi sic discurre: *Ad rationem voluntarij requiritur. quòd principium actus sit intrinsecum, cum aliqua cognitione finis. Est autem duplex cognitio finis, perfecta scilicet, & imperfecta: perfecta quidem finis cognitio est, quando non solum apprehenditur res qua est finis, sed etiam cognoscitur ratio finis, & proportio eius quod ordinatur ad finem ipsum; & talis cognitio finis competit soli rationali nature: imperfecta autem cognitio finis est, qua in sola finis apprehensione consistit, sine hoc quòd cognoscatur ratio finis, & proportio actus ad finem; & talis cognitio finis reperitur in brutis animalibus per sensum & estimationem naturalem. Perfectam igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehenso sine aliquo potest, deliberans de fine, & de his qua sunt ad finem, moveri in finem, vel non*

moveri; imperfectam autem cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem imperfectam, prout scilicet apprehendens finem, non deliberat, sed subito movetur in ipsum. Unde soli natura rationali competit voluntarium secundum rationem perfectam: sed secundum rationem imperfectam competit etiam brutis. Quibus verbis S. Doctor utramque partem nostrae conclusionis & docuit & probavit: unde ulteriori probatione non indiget.

5. Sed quæres, utrum voluntarium univocè vel solum analogicè dicatur de homine & de bruto? Respondeo univocè de utroque prædicari. Ratio est, quia bruta conveniunt univocè & genericè nobiscum in gradu & ratione cognoscitivi: Ergo etiam in ratione appetitivi, seu voluntarij. Consequentia patet: quia appetitus sequitur cognitionem, & juxta modum cognitionis est modus voluntarij & appetitivi, ut ex D. Thomam vidimus: Ergo ubi ratio cognoscitivi est univoca, etiam ratio voluntarij seu appetitivi univoca erit. Antecedens verò probatur: Bruta & homo continentur sub eodem genere & gradu animalis: Ergo & sub eodem gradu cognoscitivi. Consequentia patet: nam animal, quod univocè se habet ad utrumque, est vivens sensibile: Ergo & vivens cognoscens; sentire enim cognoscere est: Ergo quæ conveniunt univocè in ratione generica animalis, conveniunt univocè in ratione cognoscitivi.

6. Dices: Voluntarium dicitur à voluntate: Sed voluntas non reperitur in brutis, nisi metaphoricè, sicut risus in prato: Ergo nec ratio voluntarij.

Respondeo, voluntarium dici quidem à voluntate, ut ab eo à quo nomen imponitur, tanquam à principaliori in genere appetitivis; non tamen significare solum actum ab illa elicivum, sed etiam actum elicivum ab appetitu sensitivo brutorum: quia aliud est id à quo nomen imponitur, & aliud id ad quod significandum imponitur; lapis enim v. g. dicitur à lædendo pedem, omne tamen quod lædit pedem non est lapis. Vel etiam dici potest, quod voluntarium dicitur à voluntate, non specificè sumptà, pro voluntate rationali, sed à voluntate genericè sumptà, prout abstrahit à rationali & irrationali, & solum significat appetitum elicivum, ut regulatum cognitione: & sic sumptum voluntarium dividitur in duas species, scilicet in voluntarium perfectum, quod in solo homine reperitur, & in voluntarium imperfectum, quod convenit etiam brutis; sicut etiam animal, seu vivens sensibile, in perfectum & imperfectum dividitur.

7. Ex dictis colliges, hanc definitionem voluntarij ab Almaïno traditam: *Voluntarium est actio vel omisso, que ita est in potestate agentis, ut possit omnibus requisitis, possit eam ponere vel non ponere, non esse legitimam: illa enim solum convenit actibus liberis: voluntarium autem latius & universalius se habet quam liberum; nam convenit pueris, amentibus, & brutis, quibus tamen non convenit libertas, ut ex Aristotele docet D. Thomas hic art. 2. in argumento, sed contra.* Item in beatis amor beatificus, & fruitio ultimi finis, sunt actus omnino necessarii, & tamen sunt perfectè voluntarij, ut patebit ex dicendis articulo sequenti.

ARTICVLVS II

An ratio voluntarij perfectius reperiatur in actibus liberis, quam in necessariis?

AFFIRMANT Vazquez hic disp. 23. cap. 4. Salas, & Lorca, citantes Almaïnum, Conradum, & alios. Negant verò Cajetanus, Medina, & alij Discipuli D. Thomæ. Pro resolutione

Notandum est, ex duplici capite posse contingere quod aliquis actus sit necessarius: primò ex imperfectione cognitionis; quo pacto motus primò-primi & indeliberati in homine sunt necessarii: secundò ex summa perfectione cognitionis, quæ repræsentat objectum ut in se est; & sic amor beatificus est necessarius, quia regulatur per visionem beatam, quæ tollit indifferentiam objectivam iudicij, & Deum ut in se est clarè voluntati repræsentat. Hoc præmissis, sit

S. I.

Vera sententia statimur.

DICO igitur: Actus necessarios ex perfectione cognitionis, esse magis voluntarios, quam actus liberos.

Probatum primò conclusio: Deus necessariò seipsum amat, & liberè diligit creaturas: Sed amor quò seipsum diligit, est magis voluntarius, quam amor quò diligit creaturas: Ergo actus necessarius in Deo est magis voluntarius quam actus liber. Major patet, Minor probatur. Amor quò Deus seipsum diligit, est major in ratione amoris, quam amor quò liberè diligit creaturas: Ergo etiam est major in ratione voluntarij. Antecedens est certum: quia Deus magis amat seipsum, quam creaturas; amat enim seipsum, ut summum & infinitum bonum, creaturas verò, ut nonum aliquod limitatum & finitum. Consequentia verò probatur. Amor in ratione amoris est essentialiter voluntarius; cum amor nihil aliud sit quam quoddam pondus & inclinatio voluntatis, juxta illud Augustini in confessionibus: *Amor meus pondus meum, amore feror quocumque feror.* Ergo si amor quò Deus seipsum diligit, sit major in ratione amoris, amore quò diligit creaturas, erit etiam major seu perfectior in ratione voluntarij. Simile argumentum fieri potest de amore notionali, quò Spiritus Sanctus producitur: absurdum enim videtur dicere, quod productio creaturarum sit magis voluntaria in Deo, quam hujus divini amoris spiratio.

Respondet Vazquez, amorem quò Deus seipsum diligit, & quò Spiritus Sanctus producitur, excedere amorem quò diligit creaturas, non in ratione voluntarij, sed ex parte objecti; quia scilicet Deus amat seipsum ut habet omnimodam rationem boni, creaturas verò ut bonum aliquod finitum, particulare, & indifferens.

Sed hæc responsio magis confirmat, quam infirmit rationem adductam: quia perfectio amoris sumitur ex ordine & intrinseca habitudine ad objectum: Ergo quò perfectius erit tale objectum, eò perfectior erit amor in ratione amoris,